

**ОДРЕЂИВАЊЕ ЛОКАЦИЈА,
БРОЈА ДАНА ОЦЕЊИВАЊА И
ПОТРЕБНИХ ОСВЕДОЧЕЊА
ПРИ ОЦЕЊИВАЊУ ТОУ**

Преиспитао: ПРСМ Радивоје Николичић

Одобрио: в.д. директора Проф. др Ацо Јанићијевић

Садржај:	Страна:
1. ПРЕДМЕТ И ПОДРУЧЈЕ ПРИМЕНЕ	3
2. РЕФЕРЕНТНИ ДОКУМЕНТИ, ДЕФИНИЦИЈЕ И СКРАЋЕНИЦЕ	3
3. НАЧИН ОДРЕЂИВАЊА ЕЛЕМЕНАТА ПРЕМА ВРСТАМА АКРЕДИТАЦИЈЕ	3
3.1 Опште	3
3.2 Лабораторије за испитивање/еталонирање	5
3.3 Контролна тела	8
3.4 Сертификациона тела за сертификацију производа	10
3.5 Сертификациона тела за сертификацију система менаџмента	12
3.6 Сертификациона тела за сертификацију особа	21
3.7 Провајдери за испитивање оспособљености	23
4. Дистрибуција	24
5. Прилози	24
6. Обрасци	24
7. Листа измена документа АТС-УП38	24

1. ПРЕДМЕТ И ПОДРУЧЈЕ ПРИМЕНЕ

У овом документу је дато упутство за одређивање локација на којима ће се обавити оцењивање, броја дана оцењивања и за избор репрезентативног узорка послова оцењивања усаглашености из обима акредитације који ће бити предмет осведочења, приликом почетног, поновног, надзорних оцењивања, као и при оцењивању по пријави за проширење обима акредитације, за све врсте акредитације које су у делокругу рада АТС-а.

2. РЕФЕРЕНТНИ ДОКУМЕНТИ, ДЕФИНИЦИЈЕ И СКРАЋЕНИЦЕ

- SRPS ISO/IEC 17011:2007, Оцењивање усаглашености - Општи захтеви за акредитациона тела која акредитују тела за оцењивање усаглашености;
- ILAC-G18:04 2010, Guideline for the Formulation of Scopes of Accreditation for Laboratories
- EA-3/11M:2009, Food Safety Management Systems – Scope of Accreditation;
- EA-3/12 M:2013 EA Policy For the Accreditation of Organic Production Certification;
- IAF ID 1:2014 IAF Informative Document for QMS and EMS Scopes of Accreditation;
- IAF MD 5:2015 IAF Determination of Audit Time of Quality and Environmental Management Systems;
- IAF/ILAC A5:07/2012, IAF/ILAC MLA/MRA :Application of ISO/IEC 17011
- IAF MD 8:2015 Application of ISO/IEC 17011 in Medical Device Quality Management Systems (ISO 13485);
- IAF MD 12:2016 Accreditation Assessment of Conformity Assessment Bodies with Activities in Multiple Countries
- SRPS ISO/TS 22003:2015 Системи менаџмента безбедношћу хране - Захтеви за тела која обављају проверу и сертификацију систем менаџмента безбедношћу хране;
- SRPS ISO/IEC 27006:2015, Информационе технологије - Технике безбедности - Захтеви за тела која обављају проверу и сертификацију система менаџмента безбедношћу информација;
- **SRPS ISO 50003:2016, Системи менаџмента енергијом – Захтеви за тела која спроводе проверу и сертификацију система менаџмента енергијом**
- IAF MD 15:2014 IAF Mandatory Document for the Collection of Data to Provide Indicators of MS CB' Performance;
- IAF MD 16:2015 Application of ISO/IEC 17011 for the Accreditation of Food Safety Management Systems (FSMS) Certification Bodies;
- АТС-УП07, Листа кодова/кључних речи за области испитивања/ еталонирања/ контролисања / сертификације.

За потребе овог упутства користе се термини и дефиниције у наведеним референтним документима.

3. НАЧИН ОДРЕЂИВАЊА ЕЛЕМЕНАТА ПРЕМА ВРСТАМА АКРЕДИТАЦИЈЕ

3.1 Опште

Тражени обим акредитације се може односити на једну или више локација тела за оцењивање усаглашености (ТОУ). Током почетног оцењивања, поред седишта ТОУ, морају се обићи и све друге локације ТОУ из којих се обавља једна или више кључних активности, а на које се тражени обим акредитације односи. Током надзорног и поновног оцењивања, АТС одабира локације које ће посетити (узорак) како би се обезбедило ваљано оцењивање. Све локације ТОУ из којих се врши једна или више кључних активности треба да буду оцењене у периоду трајања додељене акредитације. Конкретне одредбе у вези оцењивања у седишту, односно на другим локацијама тела за оцењивања усаглашености су за сваку врсту акредитације наведене у релевантним деловима овог документа.

Број дана оцењивања ТОУ за одређену врсту акредитације, зависи од врсте оцењивања, величине ТОУ, укључујући и број локација, као и од обима акредитације, односно броја поступака оцењивања усаглашености за које се тражи/поседује акредитација.

Саставни део оцењивања при додељивању или потврђивању одржавања акредитације је осведочење у обављање послова оцењивања усаглашености, ради прикупљања објективних доказа да је ТОУ компетентно за обављање послова из обима акредитације и да поштује критеријуме акредитације. Број осведочених поступака оцењивања усаглашености мора бити репрезентативан за тражени, односно додељени обим акредитације.

Критеријуми за одређивање броја дана за осведочење у послове оцењивања усаглашености, могу бити:

- комплексност послова оцењивања усаглашености;
- постојање потенцијално ризичних послова оцењивања усаглашености;
- однос стандардних и нестандартних метода испитивања/еталонирања (нпр. спецификације корисника, методе развијене у лабораторији) односно поступака контролисања;
- однос између комплетног посматрања извођења поступака оцењивања усаглашености и провере извештаја/уверења/сертификата и валидације записа, записа о контроли квалитета и/или контролисања испитне опреме;
- учесталост обављања послова оцењивања усаглашености;
- постојање приговора и жалби на рад ТОУ за одређене послове оцењивања усаглашености.

За сертификациона тела за сертификацију система менаџмента, додатни критеријуми могу бити и:

- број издатих докумената о сертификацији система менаџмента;
- број проверавача који су на располагању сертификационом телу;
- број прихваћених преноса сертификације;
- број провера које нису реализоване у оквиру времена предвиђеног процедурама сертификационог тела;
- укупан број проверавач-дана утрошених током провера у одређеном периоду;
- различите провере, фаза 1, фаза 2, надзор и ресертификација;
- комплексност организације клијента сертификационог тела, постојање комбинованих и мулти-локацијских провера.

За сертификациона тела за сертификацију производа, додатни критеријуми могу бити и:

- комплексност организовања сертификационог тела (нпр. број локација, број особа које врше вредновање, аутсорсинг, децентрализован процес доношења одлуке и сл.);
- сертификација производа клијената који представљају организовану групу;
- комплексност клијента, комбиноване провере и мулти-локацијске провере.

Број дана оцењивања се одређује на основу критеријума датих у овом упутству. У случају када су у тим за оцењивање АТС-а укључени оцењивачи/технички експерти из других акредитационих тела, као и у случају када АТС обавља оцењивање у оквиру прекограничне акредитације (или као подуговарач другом акредитационом телу или самостално), број дана оцењивања се може увећати фактором 1,5-2, у зависности од обима припремних радњи које је неопходно реализовати (превођење и читање докумената на страном језику, формирање и превођење записа насталих у поступку оцењивања и сл.).

Број изабраних поступака оцењивања усаглашености за осведочење, као и укупан број дана оцењивања мора бити довољан да би се на основу спроведеног оцењивања могла донети правилна одлука о компетентности ТОУ за тражени односно додељени обим акредитације.

У случајевима када тело за оцењивање усаглашености не жели да достави сву потребну документацију система менаџмента, како се захтева Правилима акредитације, Акредитационо тело Србије може повећати број дана оцењивања.

3.2 Лабораторије за испитивање/еталонирање

3.2.1 Одабир метода/техника испитивања/еталонирања за осведочење

При почетном, поновном и оцењивању ради проширења обима акредитације, обавезно се посматра и оцењује спровођење репрезентативних метода испитивања/еталонирања за сваку област (подобласт) испитивања/еталонирања и сваку технику испитивања односно предмет еталонирања.

Напомена: термин лабораторија за испитивање обухвата и медицинске лабораторије.

Уколико је лабораторија за испитивање пријавила, у оквиру траженог обима акредитације, нпр. методе испитивања у области животних намирница и предмета опште употребе коришћењем техника испитивања ААС, ELISA метода и спектрофотометријски, тада осведочење обухвата методе из обе области и све технике испитивања без понављања техника испитивања на различитим предметима испитивања из ове две области испитивања.

Уколико је лабораторија за еталонирање пријавила, у овом траженом обиму акредитације, из области мерила за мерење механичких величина масу, силу и притисак, а као предмете еталонирања тегове и ваге са неаутоматским функционисањем у области масе, манометре у области притиска и уређаје за мерење силе у области силе, тада се у току осведочења мора посматрати извођење: методе еталонирања тегова, методе еталонирања ваге, методе еталонирања манометра и методе еталонирања уређаја за мерење силе. Уколико је, на пример, лабораторија у траженом обиму навела две или више различитих метода еталонирања истог предмета еталонирања онда је довољно осведочити се само у поједине или једну методу која је најкарактеристичнија за ту врсту еталонирања.

Одабране методе/технике испитивања/еталонирања морају да представљају репрезентативну целину за тражени/додељени обим акредитације.

Минимални број метода/техника за осведочење се утврђује на основу укупног броја метода/техника испитивања/еталонирања узимајући у обзир напред наведене принципе (Табела 1).

Табела 1: Минимални број метода/техника испитивања/еталонирања за осведочење

Број метода/техника испитивања/ еталонирања из обима акредитације	Минимални број испитивања/еталонирања у које се треба осведочити
5 и мање	сва испитивања/еталонирања
6 до 10	5
11 до 25	6
26 до 100	7
више од 100	10

3.2.2 Одређивање броја дана оцењивања

Број дана оцењивања лабораторија за испитивање/еталонирање се одређује на основу броја области/подобласти испитивања односно еталонирања, као и броја метода/техника испитивања односно предмета еталонирања унутар одређене области/подобласти. У Табелама 2а, 2б и 2в је дат потребан број дана оцењивања за почетно оцењивање, надзорно оцењивање, оцењивање ради проширења обима акредитације односно поновно оцењивање лабораторија за испитивање/еталонирање у зависности од наведених параметара. Узимајући у обзир и критеријуми дате у т.3.1 овог Упутства, од утврђеног броја дана оцењивања према табелама се може одступити у границама $\pm 20\%$.

Табела 2а: Број дана оцењивања за почетно оцењивање и оцењивање ради проширења обима акредитације

		Укупан број дана за оцењивање				
Област/ подобласт испитивања/ еталонирања	више од 4	3 до 4	5 до 7	6 до 8	7 до 8	8 до 10
	2 до 4	2 до 3	4 до 5	4 до 6	5 до 7	6 до 8
	1	2	2	2 до 3	3 до 4	4 до 5
		5 и мање	6 до 10	11 до 25	26 до 100	више од 100
Број метода/техника испитивања односно предмета еталонирања унутар области/подобласти						

Табела 2б: Број дана оцењивања за надзорно оцењивање

		Укупан број дана за оцењивање				
Област/ подобласт испитивања/ еталонирања	више од 4	2 до 3	2 до 4	3 до 4	3 до 4	4 до 5
	2 до 4	2	2 до 4	2 до 3	2 до 3	3 до 4
	1	1-2	1-2	1 до 3	1 до 3	2 до 3
		5 и мање	6 до 10	11 до 25	26 до 100	више од 100
Број метода/техника испитивања односно предмета еталонирања унутар области/подобласти						

Табела 2в: Број дана за поновно оцењивање

		Укупан број дана за оцењивање				
Област/ подобласт испитивања/ еталонирања	више од 4	2 до 3	3 до 4	4 до 5	4 до 5	5 до 6
	2 до 4	1 до 3	2 до 3	3 до 4	3 до 4	4 до 5
	1	2	2	2 до 3	2 до 3	3 до 4
		5 и мање	6 до 10	11 до 25	26 до 100	више од 100
Број метода/техника испитивања односно предмета еталонирања унутар области/подобласти						

3.2.3 Осведочење у рад особља које обавља послове испитивања/еталонирања

Код почетног, поновног оцењивања и оцењивања по пријави за проширење обима акредитације, тим за оцењивање АТС се осведочава у перформансе репрезентативног броја особа лабораторије, које обављају послове испитивања/еталонирања, са циљем потврђивања компетентности лабораторије за целокупан тражени обим акредитације.

При надзорним оцењивањима, особе чији рад при обављању испитивања/еталонирања се оцењује – у чије перформансе и компетентност се осведочава тим за оцењивање АТС, бирају се тако да се у периоду важења акредитације провери и оцени рад целокупног кључног особља које је одговорно и овлашћено за обављање послова испитивања/еталонирања из додељеног обима акредитације, односно особља чији рад утиче на квалитет резултата акредитованих испитивања/еталонирања.

Уколико у лабораторији више различитих извршиоца могу да обављају исто испитивање/еталонирање, осведочење ће се обављати тако да се не понављају извршиоци у чији се рад осведочава (изузев, ако другачије није планирано из одређених разлога, нпр. оцене ефективности спроведених корективних мера).

3.2.4 Локације лабораторије које се посећују током оцењивања

Уколико се испитивања/еталонирања из траженог/додељеног обима акредитације обављају на више локација, током почетног и поновног оцењивања се оцењивање обавља на свим локацијама на којима се обављају кључне активности у које спадају: дефинисање политике, односно правила рада и поступања лабораторије; развој процеса и/или процедура (метода испитивања/еталонирања) и, када је то применљиво за лабораторије, преиспитивање уговора, планирање оцењивања усаглашености (испитивања/еталонирања), преиспитивање и одобравање резултата оцењивања усаглашености и одлучивање о резултатима оцењивања усаглашености.

Током периода важења акредитације, у једном циклусу акредитације, оцењивање ће се обавити на свим локацијама лабораторије на којима се обављају кључне активности, бар још једанпут. Распоред посета - оцењивања на различитим локацијама, током важења акредитације, у једном циклусу акредитације, се утврђује у *Плану надзорних активности (АТС-УП02-002)*, а зависи и од резултата претходног оцењивања и донете одлуке о акредитацији, о чему се лабораторија благовремено обавештава, пре сваке посете - оцењивања.

3.3 Контролна тела

3.3.1 Одабир метода/области контролисања/производа који се контролишу за осведочење

При почетном, поновном и оцењивању ради проширења обима акредитације, обавезно се посматра и оцењује извођење репрезентативних поступака контролисања за сваку област контролисања. Број осведочења унутар једне области контролисања се одређује узимајући у обзир број различитих производа/групе производа (предмета контролисања) унутар једне области контролисања. Приликом одабира броја група производа/производа који су предмет осведочења узимају се у обзир и критеријуми дати у **тачки 3.1** овог Упутства.

У случају коришћења акредитације за именовање/овлашћивање контролног тела, законски захтеви, захтеви прописа, стандарда или захтеви надлежног органа управе, могу утицати на потребан обим осведочења.

3.3.2 Одређивање броја дана оцењивања

Број дана оцењивања се одређује на основу броја области контролисања односно производа/група производа који се контролишу.

Број дана оцењивања у седишту контролног тела приликом почетног оцењивања је по правилу 2.

За оцењивање сваке области контролисања из обима акредитације, број дана оцењивања – осведочења је по правилу 1, али тај број је могуће повећати узимајући у обзир број производа односно група производа за осведочење унутар области контролисања.

Приликом надзорног оцењивања број дана оцењивања у седишту контролног тела је по правилу 1, а током поновног оцењивања је 1 до 2 што зависи од резултата оцењивања у претходном циклусу акредитације.

3.3.3 Освдочење у рад особља које обавља послове контролисања

Код почетног, поновног оцењивања и оцењивања по пријави за проширење обима акредитације, тим за оцењивање АТС-а се осведочава у перформансе и компетентност репрезентативног броја особа контролног тела, са циљем потврђивања компетентности контролног тела за целокупан тражени обим акредитације.

При надзорним оцењивањима, особе чији рад при обављању контролисања се оцењује – у чије перформансе се осведочава тим за оцењивање АТС-а, бирају се тако да се у периоду важења акредитације провери и оцени рад целокупног кључног особља које је одговорно и овлашћено за обављање послова контролисања из додељеног обима акредитације, односно особља чији рад утиче на квалитет резултата акредитованих контролисања.

Уколико у контролном телу више различитих извршиоца (контролора) могу да обављају исто контролисање, осведочење ће се обављати тако да се не понављају извршиоци у чији се рад осведочава (изузев, ако другачије није планирано из одређених разлога, нпр. оцене ефективности спроведених корективних мера).

Избор контролора у чији рад треба да се осведочи тим за оцењивање АТС-а, треба да буде направљен од стране АТС-а (не од **стране** контролног тела), и при томе морају да буду узети у обзир критични фактори (нпр. новозапослени, ризици и сложеност послова контролисања, физичке способности особља).

Приликом одређивања одговарајућег обима и детаљности осведочења треба да се узме у обзир следеће: тражени обим акредитације; укупан број контролора; учесталост контролисања из обима акредитације; број локација контролног тела; показани резултати у претходном циклусу акредитације (за поновно оцењивање); сертификација особља или друге формалне квалификације које треба да поседују контролори; систем обуке контролног тела; ефективност интерних праћења (надзора над радом) контролора; организациона стабилност и свест ризика контролног тела; постојање прописаних захтева за рад контролора.

Међутим, није обавезујуће да сваки контролор мора да буде осведочен. АТС – надлежни МПА документује у прилогу Плана надзорних активности за контролна тела (АТС-УП02-004) анализу и/или образложење, која је послужила за одабир контролора који ће бити осведочени да би се покрио обим акредитације.

У случају коришћења акредитације за именовање/овлашћивање контролног тела, законски захтеви, захтеви **техничких** прописа, стандарда или захтеви релевантног органа управе, могу утицати на потребан обим осведочења у рад контролора. Сва таква прилагођавања експлицитно се наводе у прилогу *Плана надзорних активности за контролна тела (АТС-УП02-004)*, са позивањем на релевантан закон, **технички** пропис, итд.

3.3.4 Локације контролног тела које се посећују током оцењивања

Уколико се контролисања из траженог обима акредитације спроводе са више локација, током почетног и поновног оцењивања, оцењивање се обавља на свим локацијама на којима се обављају кључне активности, у које спадају: дефинисање политике; развој процеса и/или процедура, процес избора контролора и, ако је одговарајуће, преиспитивање уговора, планирање оцењивања усаглашености (контролисања), преиспитивање и одобравање резултата оцењивања усаглашености и одлучивање о резултатима оцењивања усаглашености.

Послови контролисања се по правилу обављају у објектима клијента контролног тела, **односно на терену контролног тела**. Наведени захтеви у вези локација се односе на локације контролног тела, а не на локације клијентата контролног тела, где се обавља контролисање.

Приликом разматрања да ли се на одређеној локацији контролног тела обављају кључне активности, разматрају се питања која имају утицај на исход контролисања. Нека од тих питања су: преиспитивање уговора се не обавља у седишту контролног тела; одржавање записа се не врши у седишту контролног тела; одржавање система менаџмента документацијом није у седишту контролног тела; одржавање и еталонирање специфичне опреме се не врши у седишту контролног тела.

Током важења акредитације морају се обавити оцењивања на свим локацијама контролног тела на којима се обављају кључне активности, бар још једанпут. Распоред оцењивања на различитим локацијама контролног тела, током важења акредитације утврђује се *Планом надзорних активности за контролна тела (АТС-УП02-004)*, а зависи и од резултата претходног оцењивања и донете одлуке о акредитацији, о чему се контролно тело благовремено обавештава, пре сваке посете - оцењивања.

3.4 Сертификациона тела за сертификацију производа

Укупан број дана оцењивања зависи од броја дана оцењивања у седишту/на локацијма сертификационог тела и броја дана оцењивања неопходних за осведочење у рад сертификационог тела.

У случају акредитације сертификационих тела која које обављају активности у више земаља АТС ће примењивати критеријуме дате у документу. IAF MD 12:2016.

3.4.1 Одабир поступака сертификације/области сертификације за осведочење

Избор клијената код којих ће се реализовати потребна осведочења у део поступка сертификације који се обавља код клијента сертификационог тела, одређује Акредитационо тело Србије на основу достављеног Плана сертификационих актовности од стране сертификационог тела.

При почетном, поновном и оцењивању ради проширења обима акредитације, обавезно се посматрају и оцењују репрезентативни поступци сертификације из сваке области сертификације, што може да укључи осведочење код клијента сертификационог тела (на терену) и/или осведочење на локацији сертификационог тела. Број репрезентативних поступака сертификације који се одабирају за осведочење унутар једне области сертификације, одређује се узимајући у обзир број различитих производа/групе производа као и број поступака сертификације производа/групе производа унутар једне области сертификације. Приликом одабира броја поступака сертификације/производа/ група производа који су предмет осведочења, узимају се у обзир и критеријуми дати у тачки 3.1 овог Упутства.

За време трајања једног циклуса акредитације АТС ће обавити барем још једно осведочење у репрезентативне поступке сертификације у свакој области сертификације.

За осведочење у поступке сертификације сертификационих тела за сертификацију производа која се баве сертификацијом производа са ознаком географског порекла, приликом почетног оцењивања/поновног оцењивања и оцењивања у сврху проширења обима акредитације, потребано је осведочење у минимално једну категорију за сваку групу производа из траженог обима акредитације, како је наведено у Табели 3. Током трајања једног циклуса акредитације, обавља се барем још једно осведочење за сваку групу производа.

Напомена: АТС може сертификационом телу које се бави сертификацијом производа са ознаком географског порекла проширити обим акредитације за сваки производ у оквиру категорија за које је акредитован, само на основу Извештаја о прегледу документације достављене у циљу проширења обима акредитације.

Табела 3

Група производа	Категорија	Опис
животињски производи (непрерађени и прерађени)	1.1	Месо (и изнутрице)
	1.2	Производи од меса (кувано сољено, сушено, итд.)
	1.3	Сиреви
	1.4	Остали производи животињског порекла (јаја, мед, млечни производи итд, не укључујући маслац)
биљни производи (непрерађени и прерађени)	1.5	Уља и масти (маслац, маргарин, уља итд.)
	1.6	Воће, поврће и житарице и њихове прерађевине
	1.8	Пиво
	1.9	Пића добијена од биљних екстраката
	2.0	Хлеб, пециво, колачи, посластице и други пекарски производи

Група производа	Категорија	Опис
	2.1	Остали пољопривредни и прехранбени производи (зачини, чај итд.)
рибарство (непрерађени и прерађени производи)	1.7	Рибе, шкољкаши, ракови и њихови производи

3.4.2 Одређивање броја дана оцењивања

Број дана оцењивања се одређује на основу броја производа или групе производа који су предмет сертификације као и у односу на број поступака сертификације.

Број дана оцењивања у седишту сертификационог тела приликом почетног оцењивања је по правилу 2.

За оцењивање сваког производа или групе производа који су предмет сертификације број дана оцењивања - осведочења је по правилу 1. Тај број се може повећати у односу на број поступака сертификације у оквиру сваког производа/групе производа, као и на основу критеријума датих у т. 3.1 овог Упутства.

Приликом надзорног оцењивања број дана оцењивања у седишту сертификационог тела је по правилу 1, а током поновног оцењивања је 1 до 2 што зависи од резултата оцењивања у претходном циклусу акредитације.

Критеријуми за осведочење сертификационих тела за сертификацију производа која се баве сертификацијом органске производње су дати у упутству Критеријуми за акредитацију и смернице за оцењивања сертификационих тела за сертификацију производа у области органске производње АТС-УП 26 уз напомену да се за послове оцењивања еквивалентности стандарда са прописима ЕУ у оквиру поступка прегледа документације сертификационог тела, број дана оцењивања повећава за 1 за сваку категорију производа, као и да се број дана оцењивања током надзорних оцењивања може увећати у зависности од измена у стандардима који су еквивалентни ЕУ прописима.

3.4.3 Освдочење у рад – оцењивање особља које обавља послове сертификације

Током оцењивања мора се проверити и оценити оспособљеност, поред лица која обављају оцењивање усаглашености производа и лица која обављају послове вредновања резултата оцењивања усаглашености, преиспитивања и доношења одлуке о сертификацији. Особље чији се рад оцењује се бира тако да се у периоду важења акредитације провери рад целокупног особља које учествује у наведеним активностима – фазама из поступака сертификације из обима акредитације.

Уколико у сертификационом телу, више различитих лица могу да обављају исту активност у процесу сертификације, освдочење ће се обављати тако да се не понављају извршиоци у чији се рад освдочава (изузев, ако другачије није планирано из одређених разлога, нпр. оцене ефективности спроведених корективних мера).

3.4.4 Локације сертификационог тела које се посећују током оцењивања

Уколико се поступак сертификације из обима акредитације спроводи на више локација, током почетног и поновног оцењивања се оцењују све локације на којима се обавља једна или више кључних активности које обим акредитације обухвата, а где је применљиво, оцењивање треба да обухвати и фиксне (трајне) локације на којима се обављају остале активности (које нису кључне) које се обављају у складу са захтевима референтних

докумената за оцењивање усаглашености, односно локације са којих особље обавља ове активности.

У кључне активности спадају: дефинисање и одобравање политике, односно правила сертификације; развој и одобравање процеса и/или процедура; почетно оцењивање и одобравање стручног особља и подуговарача; контрола процеса мониторинга над особљем и подуговарачима и њиховим резултатима; преиспитивање уговора укључујући техничко преиспитивање захтева за сертификацију и одређивање техничких захтева за активности сертификације у новим областима; одлука о сертификацији укључујући техничко преиспитивање задатака вредновања (видети IAF GD5:2006 G.4.2.26).

Током важења акредитације морају се оценити све локације сертификационог тела, на којима се обавља једна или више кључних активности, бар још једанпут.

Распоред оцењивања на различитим локацијама сертификационог тела, током важења акредитације утврђује се *Планом надзорних активности за сертификациона тела за сертификацију производа (АТС-УП02-005)*, зависи од резултата претходног оцењивања и донете одлуке о акредитацији, о чему се сертификационо тело благовремено обавештава, пре сваке посете - оцењивања.

Напомена: У случају акредитације сертификационих тела за сертификацију производа, која обављају послове сертификације у више земаља, АТС ће примењивати критеријуме дате у документу IAF MD 12:2016, на начин како је наведено у тачки 3.5.4 овог упутства.

3.5 Сертификациона тела за сертификацију система менаџмента

Укупан број дана оцењивања зависи од броја дана оцењивања у седишту/на локацијма сертификационог тела и броја дана оцењивања неопходних за осведочење у рад сертификационог тела.

3.5.1 Одређивање репрезентативног/потребног броја осведочења

Избор клијената код којих ће се реализовати потребна осведочење одређује Акредитационо тело Србије на основу достављеног Плана сертификационих активности од стране сертификационог тела.

АТС ће, уколико је то могуће, приликом одабира узорка за осведочење, водити рачуна да се избегавају понављања осведочења код истих клијената сертификационог тела.

3.5.1.1 Сертификациона тела за сертификацију система менаџмента квалитетом (QMS) и система менаџмента животном средином (EMS)

За потребе утврђивања репрезентативног узорка и броја узорака за осведочење, АТС је **груписао** све ЕА кодове у кластере, посебно за сертификациона тела за сертификацију у области QMS, односно у области EMS како је дато у табелама 4.1 и 4.2.

Приликом почетног оцењивања/поновног оцењивања и оцењивања у сврху проширења обима акредитације потребан број осведочења се утврђује по следећем правилима:

- ако кластер има само један критичан код, извршиће се осведочење за тај критични код како би се доделила акредитација за све кодове који припадају кластеру – на пример, за QMS, за кластер Храна, са једним осведочењем у ЕА коду 03, доделиће се акредитација и за друге кодове овог кластера, односно за ЕА кодове 01 и 30; на сличан начин, за EMS,

кластер Машинство, са једним осведочењем у коду 17, доделиће се акредитацију за друге кодове тог кластера тј. 18, 19, 20, 21 и 22;

- ако кластер има више од једног критичног кода, извршиће се следећа осведочења:
 - за један од критичних кодова за QMS; на пример, за QMS, кластер Машинство, са једним осведочењем у једном од критичних ЕА кодова (20 или 22), доделиће се акредитација за остале кодове овог кластера тј. 17, 18, 19, 20 или 22;
 - за све критичне кодове за EMS који су означени са “и” (лева страна колоне „критичан код“) или за један од критичних кодова за EMS који су означени са “или” (десна страна колоне „критичан код“); на пример, за EMS, кластер Производња добара, са једним осведочењем у ЕА кодовима 04 или 05, доделиће се акредитација за све некритичне кодове тог кластера (06 и 23), али су за остале критичне кодове (04 или 05) неопходна осведочења;
- уколико сертификационо тело нема клијента за осведочење у ЕА коду који је идентификован као критичан, тада ће се доделити акредитација само за појединачне кодове за које је извршено осведочење.

При поновном оцењивању, АТС ће проценити могућност да се евентуално смањи број критичних кодова неопходних за осведочење (на пример: уколико сертификационо тело у претходном циклусу није имало неусаглашености (при осведочењима) за ЕА код односно кластер).

За време трајања циклуса акредитације АТС ће извршити барем још једно осведочење у сваком кластеру.

АТС се осведочава у рад репрезентативног броја аудитора/провераваача/оцењивача сертификационог тела, водећи рачуна да се током периода важења акредитације осведочи у рад различитих провераваача и оних који су најфреквентније ангажовани на пословима аудита/провере/оцењивања.

АТС ће, уколико је то могуће, приликом одабира узорка за осведочење, водити рачуна да се избегавају понављања осведочења код истих клијената сертификационог тела.

Табела 4.1: Кластери за QMS

Кластер	ЕА код	Опис економског сектора / активности	Критичан код
Храна	1	Пољопривреда, лов и шумарство. Рибарство	3
	3	Производња прехранбених производа, пића и дувана	
	30	Хотели и ресторани	
Машинство	17	Производња основних метала и стандардних металних производа	22 или 20
	18	Производња машина и уређаја на другом месту непоменута	
	19	Производња електричних и оптичких уређаја	
	20	Изградња и оправка бродова и чамаца	
	22	Производња моторних возила, приколица и полуприколица. Производња железничких и трамвајских локомотива и возног парка. Производња мотоцикла и бицикла. Производња осталих саобраћајних средстава на другом месту непоменута.	
Папир	7	Производња целулозе, папира и производа од папира	7
	8	Издавачка делатност	

Кластер	ЕА код	Опис економског сектора / активности	Критичан код
	9	Штампање и услужне активности у вези са штампањем. Репродукција снимљених медија	
Грађевина и рударство	2	Вађење руде и камена	28
	15	Производња производа од осталих неметалних минерала изузев производње цемента, креча и гипса и производња производа од бетона, цемента или гипса	
	16	Производња цемента, креча и гипса. Производња производа од бетона, цемента или гипса	
	28	Грађевинарство	
	34	Истраживање и развој. Архитектонске и инжењерске активности и технички савети	
Производња добара	4	Производња текстила и текстилних производа	5 или 14
	5	Прерада коже и производња предмета од коже	
	6	Прерада дрвета и производи од дрвета	
	14	Производња производа од гуме и производа од пластичних маса	
	23	Производња намештаја, производња разноврсних производа, на другом месту непоменуто	
Хемија	10	Производња продуката коксовања. Производња деривата нафте.	12
	12	Производња хемикалија, хемијских производа и вештачких и синтетичких влакана изузев производње фармацеутских продуката, медицинских хемикалија и биљних препарата	
Дистрибуција	25	Производња, пренос и дистрибуција електричне енергије	26
	26	Производња гаса и дистрибуција гасовитих горива преко система цеви	
	27	Сакупљање, пречишћавање и дистрибуција воде. Производња и снабдевање паром и топлом водом.	
Транспорт и управљање отпадом	31	Саобраћај, складиштење и везе	24
	24	Рециклажа	
	39	Остале комуналне, друштвене и личне услужне активности	
Услуге	29	Трговина на велико и трговина на мало, оправка моторних возила, мотоцикала и предмета за личну употребу и домаћинство	37 или 33
	32	Финансијско посредовање. Активности у вези са некретнинама. Изнајмљивање машина и опреме без руковаоца и изнајмљивање предмета за личну употребу и домаћинство.	
Услуге	33	Компјутерске и сродне активности	37 или 33
	35	Остале пословне активности изузев архитектонских и инжењерских активности и технички савети	
	37	Образовање	
	36	Државна управа и одбрана, обавезно социјално осигурање	
Нуклеарна енергија	11	Припремање нуклеарног горива	11
Фармација	13	Производња фармацеутских продуката, медицинских хемикалија и биљних препарата	13
Авио индустрија	21	Производња ваздушних и свемирских летилица	21
Здравље	38	Здравствени и социјални рад	38

Табела 4.2: Кластери за EMS

Кластер	ЕА код	Опис економског сектора / активности	Критичан код
Храна	1	Пољопривреда, лов и шумарство. Рибарство	1 или 3
	3	Производња прехранбених производа, пића и дувана	
	30	Хотели и ресторани	
Машинство	17	Производња основних метала и стандардних металних производа	17
	18	Производња машина и уређаја на другом месту непоменуто	
	19	Производња електричних и оптичких уређаја	
	20	Изградња и оправка бродова и чамаца	
	21	Производња ваздушних и свемирских летилица	
	22	Производња моторних возила, приколица и полуприколица. Производња железничких и трамвајских локомотива и возног парка. Производња мотоцикла и бицикла. Производња осталих саобраћајних средстава на другом месту непоменуто.	
Папир	7	Производња целулозе, папира и производа од папира	7
	8	Издавачка делатност	
	9	Штампање и услужне активности у вези са штампањем. Репродукција снимљених медија	
Грађевина и рударство	2	Вађење руде и камена	2 и 15 и 16 и 28
	15	Производња производа од осталих неметалних минерала изузев производње цемента, креча и гипса и производња производа од бетона, цемента или гипса	
	16	Производња цемента, креча и гипса. Производња производа од бетона, цемента или гипса	
	28	Грађевинарство	
	34	Истраживање и развој. Архитектонске и инжењерске активности и технички савети	
Производња добара	4	Производња текстила и текстилних производа	4 и 5
	5	Прерада коже и производња предмета од коже	
	6	Прерада дрвета и производи од дрвета	
	23	Производња намештаја, производња разноврсних производа, на другом месту непоменуто	
Хемија	10	Производња продуката коксовања. Производња деривата нафте.	10 и 12 и 13
	12	Производња хемикалија, хемијских производа и вештачких и синтетичких влакана изузев производње фармацеутских продуката, медицинских хемикалија и биљних препарата	
	13	Pharmaceuticals	
	14	Производња производа од гуме и производа од пластичних маса	
Дистрибуција	25	Производња, пренос и дистрибуција електричне енергије	25 или 26
	26	Производња гаса и дистрибуција гасовитих горива преко система цеви	
	27	Сакупљање, пречишћавање и дистрибуција воде. Производња и снабдевање паром и топлом водом.	
Транспорт и управљање	31	Саобраћај, складиштење и везе	24 и 39 (ограничењ
	24	Рециклажа	

Кластер	ЕА код	Опис економског сектора / активности	Критичан код	
отпадом	39	Остале комуналне, друштвене и личне услужне активности	е за Насе 37, 38.1, 38.2, 39)	
Услуге	29	Трговина на велико и трговина на мало, оправка моторних возила, мотоцикала и предмета за личну употребу и домаћинство		29 или 35 или 36
	32	Финансијско посредовање. Активности у вези са некретнинама. Изнајмљивање машина и опреме без руковаоца и изнајмљивање предмета за личну употребу и домаћинство.		
	33	Компјутерске и сродне активности		
	35	Остале пословне активности изузев архитектонских и инжењерских активности и технички савети		
	36	Државна управа и одбрана, обавезно социјално осигурање		
	37	Образовање		
Нуклеарна енергија	11	Припремање нуклеарног горива	11	
Здравље	38	Здравствени и социјални рад		38

Напомена: ЕА кодови наведени у колони „Критичан код“ са леве стране у колони су преузети из IAF MD5, а са десне стране су изабрани репрезентативни представници одговарајућег кластера

3.5.1.2 Сертификациона тела за сертификацију система менаџмента безбедошћу хране (FSMS)

Према ISO/TS 22003:2015 Анекс А, кластери у ланцу хране су: 1. Узгајање (категорије А+В), 2. прерада хране и хране за животиње (категорије С+D), 3. кетеринг (категорија Е), 4. малопродаја, транспорт и складиштење (категорије F+G), 5. помоћне услуге (категорије Н+I+J) и 6. Биохемијске (категорија К) .

Приликом почетног/поновног оцењивања неопходно је да се реализује најмање једно осведочење у сваком од наведених кластера.

Овај критеријум је примењив и на проширење обима акредитације. За проширење обима акредитације унутар једног кластера осведочење није неопходно. За проширење које се односи на нови кластер, осведочење је потребно. У свакој специфичној ситуацији Акредитационо тело Србије ће одлучити да ли је потребно реализовати више осведочења.

Акредитационо тело Србије ће реализовати најмање једно осведочење у оквиру кластера 2. прерада хране и хране за животиње (уколико је оно део обима акредитације) као део сваког надзорног оцењивања или поновног оцењивања и најмање једно осведочење у сваком од осталих подручја током трајања акредитације.

Једним осведочењем се може обухватити више категорија уколико се уклопе активности.

Приликом почетног и поновног оцењивања сертификационог тела када тражени обим акредитације обухвата једно или неколико подручја, неопходно је осведочење при почетној сертификационој провери која укључује фазу 1 провере. Најмање једно осведочење које укључује фазу 1 провере се мора реализовати у току периода важења акредитације.

Током важења акредитације неопходно је обавити осведочења у оним подручјима (који су део обима акредитације сертификационог тела) са високим ризиком и ризицима по безбедност хране.

АТС ће, уколико је то могуће, планирати осведочења тако што ће се осведочити у рад тима проверача који није био претходно предмет осведочења за дату категорију у ланцу хране. Такође, АТС ће, уколико је то могуће, приликом одабира узорка за осведочење и планирања осведочења, водити рачуна да се избегавају понављања осведочења код истих клијената сертификационог тела. Током планирања осведочења АТС ће узети у обзир резултате претходно реализованих осведочења.

АТС може узети у обзир акредитације сертификационог тела за друге шеме сертификације и стандарде који се односе на безбедност хране (како што су шеме сертификације система менаџмента и шеме сертификације производа) за категорије у оквиру истог кластера, када одлучује која осведочења је потребно реализовати. У таквим случајевима АТС може искористити осведочења која су реализована у оквиру друге шеме сертификације уместо појединих (али не главни део) неопходних осведочења на основу критеријума наведених у овој тачки. Ове активности треба да буду засноване на сертификационим активностима клијента сертификационог тела и структури проверача. У тој ситуацији, у предмету који води АТС мора да постоји документовано детаљно образложење.

3.5.1.3 Сертификациона тела за сертификацију система управљања заштитом здравља и безбедношћу на раду (OHSAS)

Локације, број дана оцењивања и потребна осведочења се одређују по истим принципима као за сертификациона тела за сертификацију система менаџмента квалитетом - QMS.

3.5.1.4 Сертификациона тела за сертификацију система менаџмента квалитетом у области медицинских средстава

У складу са захтевима IAF MD 8 (т. 7.5.6) почетно оцењивање мора обухватити и осведочење у провере више класе ризика техничке области у траженом обиму акредитације.

Приликом планирања осведочења АТС узима у обзир да ли ТОУ има искуства у шемама датим у прописима односно регулативи која се односи на медицинска средства.

У складу са захтевима IAF MD 8 (т. 7.11) оцењивања на лицу места на локацији сертификационог тела у оквиру надзорних оцењивања треба да се обаве барем једном годишње. Надзорна и поновна оцењивања морају укључити оцењивање на лицу места на локацији, као и осведочења. Планирање осведочења мора обухватити, као минимум, једну проверу из сваке главне техничке области из Обима акредитације у току циклуса акредитације (што обухвата надзорна оцењивања и/или поновно оцењивање пре истека акредитације). При одабиру узорка за осведочење приоритет се даје области са вишим ризиком.

У случају да је тражено проширење за главну техничку област за коју сертификационо тело нема акредитацију, мора бити обављено осведочење. Уколико је тражено проширење за техничку област која је вишег ризика од оне коју сертификационо тело има у додељеном обиму акредитације, такође мора бити обављено осведочење.

3.5.1.5 Сертификациона тела за сертификацију система менаџмента безбедношћу информација (ISMS)

За потребе утврђивања репрезентативног узорка и броја узорака за осведочење, АТС је **груписао** све ЕА кодове у кластере, посебно за сертификациона тела за сертификацију у области ISMS како је дато у табели 4.3.

Табела 4.3: Кластери за ISMS

Р.б.	Кластер	ЕА кодови	НАСЕ кодови
1	Енергетика	25	35.1
		26	35.2
		27	35.3, 36
2	Телекомуникације	31	61.1, 61.2, 61.3, 61.9
3	Здравство	38	75, 86.1, 86.2, 86.9, 87.1, 87.2, 87.3, 87.9, 88.1, 88.9
4	Финансије Банкарство Осигурање Администрација	32	64.1, 64.2, 64.3, 64.9, 65.1, 65.2, 65.3, 66.1, 66.2, 66.3, 68.1, 68.2, 68.3, 77.1, 77.2, 77.3, 77.4
		36	84.1, 84.2, 84.3
5	Индустрија Пољопривреда Риболов Грађевинарство Рециклажа	1	01, 02, 03
		2	05, 06, 07, 08
		3	10, 11, 12
		4	13, 14
		5	15
		6	16
		7	17
		8	58.1, 59.2
		9	18
		10	19
		11	24.46
		12	20
		13	21
		14	22
		15	23.1, 23.2, 23.3, 23.4, 23.7, 23.9
		16	23.5, 23.6
		17	24.1, 24.2, 24.3, 24.41, 24.42, 24.43, 24.44, 24.45, 24.5, 25.1, 25.2, 25.3, 25.5, 25.6, 25.7, 25.9
		18	25.4, 28.2, 28.3, 28.4, 28.9, 30.40
		19	26, 27
		20	30.1
21	30.30		
22	29.1, 29.2, 29.3, 30.2, 30.9		
23	31.0, 32.1, 32.2, 32.3, 32.4, 32.5, 32.9		
24	38.31		
28	41, 42, 43		
6	Услуге Превоз Трговина Истраживање и развој Образовање	2	09
		17	33.11
		18	33.12, 33.20
		19	33.13, 33.14, 95.11, 95.12
		20	33.15
		21	33.16
		22	33.17
		23	33.19
		29	45, 46, 47, 95.2
		30	55, 56
		31	49, 50, 51, 52, 53
		33	58.2, 62.0, 63.1
		34	71.1, 71.2, 72.1, 72.2, 74.1, 74.9
		35	69.1, 69.2, 70.1, 70.2, 73.1, 73.2, 74.2, 74.3, 78.1, 78.2, 78.3, 80.1, 80.2, 80.3, 81.1, 81.2, 81.3, 82.1, 82.2, 82.3, 82.9

		37	85.1, 85.2, 85.3, 85.4, 85.5, 85.6
		39	37, 38.1, 38.2, 39.0, 59.1, 60, 63.9, 79, 79, 90, 91, 92, 93, 93, 94, 96

Приликом почетног/поновног оцењивања неопходно је да се реализује најмање једно осведочење у сваком од наведених кластера.

Овај критеријум је примењив и на проширење обима акредитације. За проширење обима акредитације унутар једног кластера осведочење није неопходно. За проширење које се односи на нови кластер, осведочење је потребно. У свакој конкретной ситуацији Акредитационо тело Србије ће одлучити да ли је потребно реализовати више осведочења. Приликом почетног и поновног оцењивања, по правилу најмање једно осведочење треба да обухвати фазу 1 и фазу 2 провере.

У једном циклусу акредитације АТС ће се осведочити по правилу најмање у једну сертификациону или ресертификациону проверу. Током трајања циклуса акредитације треба да се обави осведочење у областима из свих кластера из додељеног обима акредитације.

АТС се осведочава у рад репрезентативног броја проверача сертификационог тела, водећи рачуна да се током периода важења акредитације осведочи у рад различитих проверача и оних који су најфреквентније ангажовани на пословима провере.

3.5.1.6 Сертификациона тела за сертификацију система менаџмента енергијом (EnMS)

За потребе утврђивања репрезентативног узорка и броја узорака за осведочење, АТС је груписао све ЕА кодове у кластере – техничке области, посебно за сертификациона тела за сертификацију у области EnMS како је дато у табели 4.4.

Табела 4.4: Кластери за EnMS

Техничка област	Опис	Примери/подобласт	ЕА кодови
Лака индустрија	Производни објекти који производе полупроизводе и готове производе	- одећа - потрошачка електроника - кућни апарати, намештај - пластика - израда - специјалне хемикалије - прерада хране - прерада воде и отпадних вода	

<p>Тешка индустрија</p>	<p>Производни објекти који захтевају велика улагања и потрошњу великих количина сировина и енергије</p>	<ul style="list-style-type: none"> - хемијска индустрија - производња челика и метала - прерада нафте - бродоградња - производња целулозе и папира - машинска индустрија - индустрија полупроводника - индустрија цемента и керамичка индустрија 	
<p>Зграде</p>	<p>Објекти са стандардном комерцијалном грађевинском употребом</p>	<ul style="list-style-type: none"> - пословне зграде - стамбени објекти - објекти малопродаје - складишта 	
<p>Комплексне зграде</p>	<p>Објекти са делатношћу које захтевају специфичну стручност због сложености извора и коришћења енергије</p>	<ul style="list-style-type: none"> - објекти за здравствену заштиту - лабораторије - центри за обраду података - објекти за смештај ученика и студената - војни и владини објекти са интегрисаном испоруком енергије (даљинско грејање и хлађење) - објекти локалне управе 	
<p>Транспорт</p>	<p>Системи или средства за превоз људи или робе /терета</p>	<ul style="list-style-type: none"> - услуге превоза путника (путничка возила, железнички превоз, превоз бродом, авионски превоз) - локални транспорт - услуге камионског транспорта - флоте - железница - крстарења - авио компаније, ваздушни превоз робе 	

Рударство	Површински копови, екстракција подземних флуида и транспорт сировина	<ul style="list-style-type: none"> - сепарација минерала - хидрометалургија - топљење и рафинисање - вађење нафте и гаса из бушотина - гасоводи и нафтоводи 	
Пољопривреда	рсточарство, семе или ратарске културе	<ul style="list-style-type: none"> - земљорадња (ратарство) - производња семена - вуча (превоз) материјала - узгој животиња 	
Снабдевање енергијом	Производња енергије [нуклеарна, комбинована енергија (топлотна и електрична), електрична, обновљива, итд.] и транспорт (пренос и дистрибуција)	<ul style="list-style-type: none"> - Производња електричне енергије (угаљ, нафта, природни гас, обновљива енергија, комбинована енергија, интегрисани циклус добијања гаса и електричне енергије из угља, итд.) 	

Приликом почетног/поновног оцењивања неопходно је да се реализује најмање једно осведочење у сваком од наведених кластера – техничких области.

Овај критеријум је примењив и на проширење обима акредитације. За проширење обима акредитације унутар једног кластера – техничке области осведочење није неопходно. За проширење које се односи на нови кластер- техничку област, осведочење је потребно. У свакој конкретној ситуацији Акредитационо тело Србије ће одлучити да ли је потребно реализовати више осведочења. Приликом почетног и поновног оцењивања, по правилу најмање једно осведочење треба да обухвати фазу 1 и фазу 2 провере.

У једном циклусу акредитације АТС ће се осведочити по правилу најмање у једну сертификациону или ресертификациону проверу. Током трајања циклуса акредитације треба да се обави осведочење у областима из свих кластера – техничких области из додељеног обима акредитације.

АТС се осведочава у рад репрезентативног броја проверавача сертификационог тела, водећи рачуна да се током периода важења акредитације осведочи у рад различитих проверавача и оних који су најфреквентније ангажовани на пословима провере.

3.5.2 Одређивање броја дана оцењивања у седишту сертификационог тела

Приликом почетног оцењивања број дана оцењивања у седишту сертификационог тела је по правилу 2 уколико је у обиму тражене акредитације једна **врста** система менаџмента. Свака додатна **врста** система менаџмента повећава број дана за оцењивање у седишту сертификационог тела за 1.

Код надзорног оцењивања број дана оцењивања се одређује према Табели 5.

Табела 5 Број дана за оцењивање у седишту/на локацијама сертификационог тела код надзорног оцењивања/поновног оцењивања/оцењивања у сврху проширења обима акредитације

Број врста система менаџмента	1	1-2 дана
	2	2-3 дана
	3	2-4 дана
	4	3-4 дана
	>4	4 дана
		Број дана оцењивања у седишту/на локацијама сертификационог тела

Број дана за оцењивања на свакој кључној локацији сертификационог тела се такође одређује према табели 5. Број дана оцењивања у случају оцењивања локација које нису кључне процењује Акредитационо тело Србије на основу расположивих података о активностима које се обављају на наведеним локацијама.

Број дана неопходних за реализацију оцењивања у сврху проширења обима акредитације зависи од броја **врста** система менаџмента за које се тражи проширење обима акредитације. Одређивање броја дана оцењивања одређује се према Табели 5.

Код поновног оцењивања број дана оцењивања се **такође** одређује према Табели 5.

3.5.3 Осведочење у рад особља које обавља послове сертификације система менаџмента

Током оцењивања морају се проверити и оценити перформансе и компетентност, поред лица која обављају проверу и лица која обављају послове преиспитивања извештаја о провери и доношења одлуке о сертификацији, као и особа које врше преиспитивање пријаве, избор чланова тима за проверу и одређују време провере. Особље чији се рад оцењује се бира тако да се у периоду важења акредитације провери рад целокупног особља које учествује у наведеним активностима из поступака сертификације из обима акредитације. Уколико у сертификационом телу више различитих лица могу да обављају исту активност у процесу сертификације, осведочење ће се обављати тако да се не понављају извршиоци у чији се рад осведочава (изузев, ако другачије није планирано из одређених разлога, нпр. оцене ефективности спроведених корективних мера). Избор проверача – **аудитора сертификационог тела** у чији рад треба да се осведочи тим за оцењивање АТС-а, треба да

буде направљен од стране АТС-а уколико је могуће, и при томе морају да буду узети у обзир критични фактори (нпр. новозапослени, ризици и сложеност послова сертификације и сл.).

3.5.4 Локације сертификационог тела које се посећују током оцењивања

Уколико се поступак сертификације из обима акредитације спроводе на више локација, током почетног и поновног оцењивања се оцењују све локације на којима се обавља једна или више кључних активности које обим акредитације обухвата, а где је применљиво, оцењивање треба да обухвати и фиксне (трајне) локације на којима се обављају остале активности (које нису кључне) које се обављају у складу са захтевима референтних докумената за оцењивање усаглашености, односно локације са којих особље обавља ове активности.

У кључне активности спадају: дефинисање и одобравање политике, односно правила сертификације; развој и одобравање процеса и/или процедура; почетно одобравање проверача и контрола обука, мониторинг над особљем; преиспитивање пријава, избор тима за проверу; контрола надзорних или ресертификационих провера; приспитивање извештаја о провери и доношење одлука о сертификацији.

Током важења акредитације морају се оценити све локације сертификационог тела, на којима се обавља једна или више кључних активности, бар још једанпут.

Распоред оцењивања на различитим локацијама сертификационог тела, током важења акредитације утврђује се *Планом надзорних активности за сертификациона тела за сертификацију система менаџмента (АТС-УП02-006)*, зависи од резултата претходног оцењивања и донете одлуке о акредитацији, о чему се сертификационо тело благовремено обавештава, пре сваке посете - оцењивања.

У случају акредитације сертификационих тела која обављају активности у више земаља, АТС ће примењивати критеријуме дате у документу IAF MD 12:2016, што подразумева да:

Приликом планирања оцењивања СТ која обављају сертификацију у иностранству, треба узети у обзир и следеће аспекте који могу да утичу на планирање броја дана оцењивања, одређивање локација и потребних осведочења:

- однос између СТ и његових пословница у иностранству, ако постоје;
- успостављене механизме СТ за управљање иностраним активностима сертификације;
- евентуално постојање акредитације иностране локације од стране локалног акредитационог тела;
- број фиксних пословних локација у свакој земљи у иностранству;
- број теренског особља које је укључено у активности сертификације у свакој земљи;
- локације где се обављају или локације одакле се управља кључним активностима које обавља теренско особље;
- обим активности сертификације које се **обављају**, где се оне обављају и одакле се управља теренским особљем;
- ефективност СТ у управљању и контроли својих активности сертификације;
- приступ записима СТ;
- доступност особља СТ (интерног и екстерног) које ће бити интервјуисано;
- број издатих сертификата од стране сваке фиксне пословне локације;

- врсте сертификационих шема које се спроводе у фиксним пословним локацијама;
- да ли одређена фиксна пословна локација управља другим фиксним пословним локацијама или теренским особљем који су изван националних граница;
- број земаља у којима је активно теренско особље и како се њиме управља;
- ризик условљен обављеним и/или управљаним активностима (које могу бити и активности које нису кључне);
- могућност АТС-а да спроведе део активности оцењивања која се називају оцењивања на даљину (нпр. део документације или активности послате мејлом оцењивач **може да** оцени без изласка на предметно осведочење);
- културне и социјалне аспекте у свакој од земаља;
- број и врсту приговора;
- ефективност надзора СТ над својим иностраним активностима сертификације, укључујући интерне провере фиксних пословних локација;
- и све доказе о злоупотребама, као што су нпр. погрешно представљање менаџера продаје, непримерени односи са консултантима или неефективан надзор од стране СТ."

3.6 Сертификациона тела за сертификацију особа

Укупан број дана оцењивања зависи од броја дана оцењивања у седишту/на локацијма сертификационог тела и броја дана оцењивања неопходних за осведочење у рад сертификационог тела.

3.6.1 Одабир поступака сертификације/области сертификације за осведочење

Код почетног и поновног оцењивања, као и код оцењивања ради проширења обима акредитације, обавезно се оцењује и врши осведочење у поступак сертификације у свакој шеми сертификације и за све категорије особа унутар шеме.

3.6.2 Одређивање броја дана оцењивања

Број дана оцењивања се одређује на основу броја шема сертификације и броја категорија особа.

Број дана оцењивања у седишту сертификационог тела приликом почетног оцењивања је по правилу 2.

За оцењивање сваке шеме сертификације број дана оцењивања је по правилу 1. Тај број је могуће повећати узимајући у обзир број категорија особа унутар ње.

Приликом надзорног оцењивања број дана оцењивања у седишту сертификационог тела је по правилу 1, а током поновног оцењивања је 1 до 2 што зависи од резултата оцењивања у претходном циклусу акредитације.

3.6.3 Освдочење у рад – оцењивање особља које обавља послове сертификације

Током оцењивања мора се проверити и оценити оспособљеност, поред лица која спроводе оцењивање - испит кандидата за сертификоване особе и лица која обављају послове вредновање резултата испита, преиспитивања и доношења одлуке о сертификацији. Особље

чији се рад оцењује се бира тако да се у периоду важења акредитације провери рад целокупног особља које учествује у наведеним активностима из поступака сертификације из обима акредитације.

3.6.4 Локације сертификационог тела које се посећују током оцењивања

Уколико се поступак сертификације особа из обима акредитације спроводе на више локација, током почетног и поновног оцењивања се оцењују све локације на којима се обавља једна или више кључних активности које обим акредитације обухвата.

У кључне активности спадају: дефинисање и одобравање политике, односно правила сертификације; развој и одобравање процеса и/или процедура неопходних за спровођење система сертификације особа, укључујући и захтеве за одабир и одобравање испитивача (лица која испитују кандидате за сертификацију); преиспитивање захтева за сертификацију, уговорних аранжмана који су у вези са оцењивањем и сертификацијом особа; развој, вредновање и одржавање испита и поновне сертификације; одлука о сертификацији особа, укључујући потписивање или одобравање сертификата; развој и одобравање политике, процеса и процедура за разматрање жалби и приговора добијених од подносиоца захтева за сертификацију, кандидата, сертификованих особа и њихових послодаваца и других заинтересованих страна, у вези критеријума и процеса сертификације; коначно одлучивање о жалбама и приговорима.

Током важења акредитације морају се оценити све локације сертификационог тела, на којима се обавља једна или више кључних активности, бар још једанпут.

Распоред оцењивања на различитим локацијама сертификационог тела, током важења акредитације утврђује се *Планом надзорних активности за сертификациона тела за сертификацију особа (АТС-УП02-007)*, а зависи и од резултата претходног оцењивања и донете одлуке о акредитацији, о чему се сертификационо тело благовремено обавештава, пре сваке посете - оцењивања.

У случају акредитације сертификационих тела која које обављају активности у више земаља АТС ће примењивати критеријуме дате у документу. IAF MD 12:2016.

3.7 Провајдери за испитивање оспособљености

Укупан број дана оцењивања зависи од броја дана оцењивања у седишту/на локацијма провајдера за испитивање оспособљености и броја дана оцењивања неопходних за осведочење у рад провајдера за испитивање оспособљености.

3.7.1 Одабир шеме за испитивање оспособљености за осведочење

Код почетног и поновног оцењивања, као и код оцењивања ради проширења обима акредитације, обавезно се оцењује и врши осведочење у поступак за сваку шему испитивања оспособљености.

3.7.2 Одређивање броја дана оцењивања

Број дана оцењивања се одређује на основу броја шема испитивања оспособљености.

Број дана оцењивања у седишту провајдера за испитивање оспособљености приликом почетног оцењивања је по правилу 2.

За оцењивање сваке шеме испитивања оспособљености, број дана оцењивања је по правилу 1. Тај број је могуће повећати узимајући у обзир предмет испитивања оспособљености.

Приликом надзорног оцењивања број дана оцењивања у седишту провајдера за испитивање оспособљености је по правилу 1, а током поновног оцењивања је 1 до 2 што зависи од резултата оцењивања у претходном циклусу акредитације.

3.7.3 Осведочење у рад – оцењивање особља које обавља послове испитивања оспособљености

Током оцењивања мора се проверити и оценити оспособљеност, поред лица која спроводе планирање шеме испитивања оспособљености, лица која спроводе шему испитивања оспособљености и лица која обављају анализу података и вреднују резултате испитивања оспособљености. Особље чији се рад оцењује се бира тако да се у периоду важења акредитације провери рад целокупног особља које учествује у наведеним активностима из шема испитивања оспособљености из обима акредитације.

3.7.4 Локације провајдера за испитивање оспособљености које се посећују током оцењивања

Уколико се шеме испитивања оспособљености из обима акредитације спроводе на више локација, током почетног и поновног оцењивања се оцењују све локације на којима се обавља једна или више кључних активности које обим акредитације обухвата.

У кључне активности спадају: дефинисање и одобравање политике, шема испитивања оспособљености; развој и одобравање процеса и/или процедура неопходних за спровођење шема за испитивање оспособљености, укључујући и захтеве за почетно оцењивање и одобравање стручног особља и подуговарача; преиспитивање захтева учешћем у шеми испитивања оспособљености, уговорних аранжмана који су у вези са реализацијом шема за испитивање оспособљености; спровођење шеме за испитивање оспособљености; анализа и вредновање података о учешћу у шеми испитивања оспособљености и извештавање о испитивању оспособљености.

Током важења акредитације морају се оценити све локације провајдера за испитивање оспособљености, на којима се обавља једна или више кључних активности, бар још једанпут.

Распоред оцењивања на различитим локацијама провајдера за испитивање оспособљености, током важења акредитације утврђује се *Планом надзорних активности за провајдере за испитивање оспособљености (АТС-УП02-009)*, а зависи и од резултата претходног оцењивања и донете одлуке о акредитацији, о чему се сертификационо тело благовремено обавештава, пре сваке посете - оцењивања.

4. ДИСТРИБУЦИЈА ДОКУМЕНТА

Упутство користе запослени у АТС-у и оцењивачи АТС-а.

5. ПРИЛОЗИ

Нема.

6. ОБРАСЦИ

Нема.

7. ЛИСТА ИЗМЕНА ДОКУМЕНТА - АТС-УП38

Издање/ измена	Датум издања/ измене
1/0	11.01.2016.
1/1	19.05.2017.
1/2	07.07.2017.
1/3	18.09.2017.

Напомена: Упутством АТС-УП38 је замењена процедура АТС-ПР14, која је била на снази од 23.10.2009. године до дана ступања на снагу АТС-УП38.